Навчально-науковий інститут денної освіти
Кафедра української, іноземних мов та перекладу

Завідувач кафедри

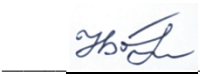
_____ Н. М. Бобух
(підпис)

03 вересня 2024 р.

.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни	**«Вступ до мовознавства»**

освітня програма/ спеціалізація	**035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська**

(*назва*)

спеціальність	**035 Філологія**

(*код, назва спеціальності*)

галузь знань	**03 Гуманітарні науки**

(*код, назва галузі знань*)

ступінь вищої освіти	**бакалавр**

(*молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії*)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена й рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри української, іноземних мов та перекладу.
Протокол засідання кафедри від 03 вересня 2024 р., № 2.

Полтава – 2024

Укладач програми:

Бобух Н. М. – д. філол. н., професор, завідувач кафедри української, іноземних мов та перекладу Полтавського університету економіки і торгівлі.

ПОГОДЖЕНО
Гарант освітньо-професійної програми
035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»,
галузь знань 03 Гуманітарні науки,
спеціальність 035 Філологія
к. філол. н., доцент

_____ В. Л. Іщенко

03 вересня 2024 р.

ЗМІСТ

Розділ 1. Загальна характеристика навчальної дисципліни 4
Розділ 2. Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна, програмні результати навчання 5
Розділ 3. Програма навчальної дисципліни 6
Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни 8
Розділ 5. Система оцінювання знань студентів 26
Розділ 6. Інформаційні джерела 27
Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни 29

Розділ 1. Загальна характеристика навчальної дисципліни

Таблиця 1. Опис навчальної дисципліни
«Вступ до мовознавства»

Місце в структурно-логічній схемі підготовки – висхідна
Мова викладання – українська
Статус дисципліни – нормативна
Кількість кредитів за ЄКТС – 4
Курс/семестр вивчення –1 /1
Денна форма навчання:
Кількість годин – загальна кількість: 90
- лекції: 12
- практичні (семінарські, лабораторні) заняття: 24
- самостійна робота: 54
- вид підсумкового контролю: екзамен
Заочна форма навчання:
Кількість годин – загальна кількість: 90
- лекції: 4
- практичні (семінарські, лабораторні) заняття: 2
- самостійна робота: 84
- вид підсумкового контролю: екзамен

Розділ 2. Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Мета навчальної дисципліни – ознайомити майбутніх фахівців з основними відомостями із загального мовознавства (що таке мова, яка її будова, основні лінгвістичні поняття й терміни тощо) та основами теорії мови; розвинути вміння осмислено підходити до вивчення мовних явищ.

Таблиця 2. Перелік компетентностей та програмні результати навчання

Програмні результати навчання	**Компетентності, якими повинен оволодіти студент**
• Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації (ПР 1). • Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати (ПР 2). • Організовувати процес свого навчання й самоосвіти (ПР 3). • Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності (ПР 8). • Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють (ПР 12). • Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній	• Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями (ЗК 5). • Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 6). • Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 10). • Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ (СК 1). • Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні (СК 2). • Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації) (СК 7). • Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань (СК 8).

Програмні результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти студент
діяльності (ПР 16).	

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальні питання мовознавства

Тема 1.1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна

Предмет мовознавства. Система мовознавчих дисциплін. Зміст, основні завдання, проблематика курсу «Вступ до мовознавства». Місце мовознавства в системі наук. Методи дослідження мови. Методики реалізації структурного методу.

Тема 1.2. Природа, сутність, функції й будова мови

Природа й сутність мови. Функції мови. Мова й мислення. Мова як знакова система. Мова й мовлення.

Тема 1.3. Походження й розвиток мови

Проблема походження мови. Закономірності розвитку мов. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури.

Тема 1.4. Мови світу, їх вивчення й генеалогічна класифікація

Загальна характеристика мов світу. Порівняльне вивчення мов. Генеалогічна класифікація мов.

Тема 1.5. Фонетика й графіка. Звуки мови, їх вивчення та класифікація

Фонетика як лінгвістична дисципліна. Три аспекти вивчення звуків. Класифікація голосних звуків. Класифікація приголосних звуків.

Тема 1.6. Фонетичні одиниці й засоби

Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Склад. Теорії складу. Різновиди складів. Наголос. Словесний, фразовий, логічний, емфатичний наголос. Інтонація. Компоненти інтонації.

Тема 1.7. Фонетичні процеси

Різновиди звукових змін. Позиційні зміни звуків (редукція голосних, оглушення дзвінких приголосних, протеза). Комбінаторні зміни звуків: акомодація, асиміляція. Дисиміляція, діереза. Епентеза, метатеза. Субституція звуків.

Тема 1.8. Орфоепія. Транскрипція й транслітерація

Орфоепія. Орфоепічні норми. Транскрипція. Фонетична транскрипція. Фонематична транскрипція. Транслітерація.

Тема 1.9. Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків

Поняття фонеми. Відмінність між фонемою й звуком. Диференційні й інтегральні ознаки фонем. Позиції фонем. Варіанти й варіації фонем. Фонологічна система.

Тема 1.10. Письмо. Графіка. Орфографія

Передумови виникнення письма. Етапи й форми розвитку графічного письма. Графіка. Співвідношення букв і звуків. Орфографія. Принципи орфографії.

Модуль 2. Структурні рівні й одиниці мови

Тема 2.1. Слово та його значення

Лексикологія. Розділи лексикології. Слово як одиниця мови. Значення слова.

Тема 2.2. Лексико-семантичні категорії

Полісемія як лексико-семантична категорія. Типи перенесення. Омонімія. Різновиди омонімів. Міжмовні омоніми. Синонімія. Типи синонімів. Синонімічний ряд. Антонімія. Типи антонімів.

Тема 2.3. Лексико-семантична система мови

Поняття лексико-семантичної системи. Парадигматичні й синтагматичні відношення. Словниковий склад мови.

Тема 2.4. Історичні зміни словникового складу мови

Архаїзми. Власне архаїзми (лексичні, семантичні) й історизми. Неологізми: лексичні й семантичні. Авторські неологізми. Запозичення. Лексичні запозичення й кальки. Інтернаціоналізми.

Тема 2.5. Фразеологія. Лексикографія

Поняття фразеології. Класифікація фразеологізмів. Лексикографія як наука. Теоретична й практична лексикографія. Енциклопедичні словники. Типи лінгвістичних словників.

Тема 2.6. Граматика. Морфема й словоформа

Предмет граматики. Розділи граматики. Граматичне значення. Граматичні категорії. Лексико-граматичні розряди (категорії). Поняття морфеми. Види морфем. Морфеміка як розділ мовознавства. Граматична форма слова.

Тема 2.7. Способи вираження граматичних значень

Синтетичні способи вираження граматичних значень. Аналітичні способи вираження граматичних значень. Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень.

Тема 2.8. Словосполучення й речення

Поняття словосполучення. Типи словосполучень. Типи синтаксичних зв'язків. Речення та його ознаки. Актуальне членування речення.

Тема 2.9. Типологічна класифікація мов

Поняття типологічної класифікації мов. Ізолятивні (кореневі) мови. Аглютинативні мови. Інкорпоративні (полісинтетичні) мови. Флективні мови.

Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни

Таблиця 3. Тематичний план навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Загальні питання мовознавства					
Тема 1.1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна 1. Предмет мовознавства. 2. Система мовознавчих дисциплін. 3. Зміст, основні завдання, проблематика курсу «Вступ до мовознавства». 4. Місце мовознавства в системі наук.	2	**Тема 1.1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна** 1. Предмет мовознавства. 2. Система мовознавчих дисциплін. 3. Зміст, основні завдання, проблематика курсу «Вступ до мовознавства». 4. Місце мовознавства в системі наук.	2	Підготувати повідомлення на теми: «Зв'язки мовознавства з суспільними та природничими науками», «Методики структурного методу».	2

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
5. Методи дослідження мови. 6. Методики реалізації структурного методу.		5. Методи дослідження мови. 6. Методики реалізації структурного методу.			
Тема 1.2. Природа, сутність, функції й будова мови 1. Природа й сутність мови. 2. Функції мови. 3. Мова й мислення. 4. Мова як знакова система. 5. Мова й мовлення.		**Тема 1.2. Природа, сутність, функції й будова мови** 1. Природа й сутність мови. 2. Функції мови. 3. Мова й мислення. 4. Мова як знакова система. 5. Мова й мовлення.		Довести, що мова є суспільним, а не біологічним чи психічним явищем. Обґрунтувати, які одиниці мови можна вважати знаком.	2
Тема 1.3. Походження й розвиток мови 1. Проблема походження мови. 2. Закономірності розвитку мов. 3. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури.		**Тема 1.3. Походження й розвиток мови** 1. Проблема походження мови. 2. Закономірності розвитку мов. 3. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури.		Навести гіпотези походження мови.	2
Тема 1.4. Мови світу, їх вивчення й генеалогічна класифікація 1. Загальна характеристика мов світу. 2. Порівняльне вивчення мов. 3. Генеалогічна класифікація мов.		**Тема 1.4. Мови світу, їх вивчення й генеалогічна класифікація** 1. Загальна характеристика мов світу. 2. Порівняльне вивчення мов. 3. Генеалогічна класифікація мов.	2	Підготувати презентацію мови (за вибором).	4

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Тема 1.5. Фонетика й графіка. Звуки мови, їх вивчення та класифікація 1. Фонетика як лінгвістична дисципліна. 2. Три аспекти вивчення звуків. 3. Класифікація голосних звуків. 4. Класифікація приголосних звуків.	2	**Тема 1.5. Фонетика й графіка. Звуки мови, їх вивчення та класифікація** 1. Фонетика як лінгвістична дисципліна. 2. Три аспекти вивчення звуків. 3. Класифікація голосних звуків. 4. Класифікація приголосних звуків.	2	Визначити, з якою акустичною властивістю пов'язано розрізнення таких пар слів: вікно – підвіконня; довкола – довкілля; кінь – кіннота; sheep (вівця) – ship (корабель); leap (стрибок) – lip (губа); seat (стілець) – sit (сидіти).	3
Тема 1.6. Фонетичні одиниці й засоби 1. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. 2. Склад. Теорії складу. Різновиди складів. 3. Наголос. Словесний, фразовий, логічний, емфатичний наголос. 4. Інтонація. Компоненти інтонації.		**Тема 1.6. Фонетичні одиниці й засоби** 1. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. 2. Склад. Теорії складу. Різновиди складів. 3. Наголос. Словесний, фразовий, логічний, емфатичний наголос. 4. Інтонація. Компоненти інтонації.		Придумати 5 речень із емфатичним наголосом, пояснити засіб його вираження.	3

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Тема 1.7. Фонетичні процеси 1. Різновиди звукових змін. Позиційні зміни звуків (редукція голосних, оглушення дзвінких приголосних, протеза). 2. Комбінаторні зміни звуків: акомодація, асиміляція. 3. Дисиміляція, діереза. 4. Епентеза, метатеза. 5. Субституція звуків.	2	**Тема 1.7. Фонетичні процеси** 1. Різновиди звукових змін. Позиційні зміни звуків (редукція голосних, оглушення дзвінких приголосних, протеза). 2. Комбінаторні зміни звуків: акомодація, асиміляція. 3. Дисиміляція, діереза. 4. Епентеза, метатеза. 5. Субституція звуків.	2	Схарактеризувати комбінаторні зміни звуків у словах: просьба, вокзал, отже, з печі, нігті, розкіш, безшумно, у книжці, світ, цвях, чесний, срібло, ведмідь, верблюд, тижня.	2
Тема 1.8. Орфоепія. Транскрипція й транслітерація 1. Орфоепія. Орфоепічні норми. 2. Транскрипція. Фонетична транскрипція. 3. Фонематична транскрипція. 4. Транслітерація.		**Тема 1.8. Орфоепія. Транскрипція й транслітерація** 1. Орфоепія. Орфоепічні норми. 2. Транскрипція. Фонетична транскрипція. 3. Фонематична транскрипція. 4. Транслітерація.	2	Записати слова фонетичною транскрипцією: навчається, користується, вітчизна, український, багатство, принісши, ручці, зважся, книжці, умиваєшся, квітчати, зшити, навесні.	3

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Тема 1.9. Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків 1. Поняття фонеми. 2. Відмінність між фонемою й звуком. 3. Диференційні й інтегральні ознаки фонем. 4. Позиції фонем. Варіанти й варіації фонем. 5. Фонологічна система.		**Тема 1.9. Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків** 1. Поняття фонеми. 2. Відмінність між фонемою й звуком. 3. Диференційні й інтегральні ознаки фонем. 4. Позиції фонем. Варіанти й варіації фонем. 5. Фонологічна система.	2	Визначити, за якими ознаками протиставлені фонеми: укр.: <о> – <е>, <о> – <і>, <б> – <н>, <з> – <к>, <дж> – <ч>; англ.: <i:> – <u>, < æ]> – < ɔ:>, <s> – <p>, < ð> – <d>, < θ > – <z>.	3
Тема 1.10. Письмо. Графіка. Орфографія 1. Передумови виникнення письма. 2. Етапи й форми розвитку графічного письма. 3. Графіка. Співвідношення букв і звуків. 4. Орфографія. Принципи орфографії.		**Тема 1.10. Письмо. Графіка. Орфографія** 1. Передумови виникнення письма. 2. Етапи й форми розвитку графічного письма. 3. Графіка. Співвідношення букв і звуків. 4. Орфографія. Принципи орфографії. ПМР 1		Визначити, за яким принципом орфографії пишуться подані слова: сфотографувати, сказати, обласний, серце, щасливий, празький, гарячий, чорний.	2
Модуль 2. Структурні рівні й одиниці мови					
Тема 2.1. Слово та його значення 1. Лексикологія. Розділи лексикології.		**Тема 2.1. Слово та його значення** 1. Лексикологія. Розділи лексикології.		Проілюструвати вільні і зв’язані значення слів конкретними	2

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
2. Слово як одиниця мови. 3. Значення слова.		2. Слово як одиниця мови. 3. Значення слова.		прикладами.	
Тема 2.2. Лексико-семантичні категорії 1. Полісемія як лексико-семантична категорія. 2. Типи перенесення. Омонімія. Різновиди омонімів. Міжмовні омоніми. 3. Синонімія. Типи синонімів. Синонімічний ряд. 4. Антонімія. Типи антонімів.	2	**Тема 2.2. Лексико-семантичні категорії** 1. Полісемія як лексико-семантична категорія. 2. Типи перенесення. Омонімія. Різновиди омонімів. Міжмовні омоніми. 3. Синонімія. Типи синонімів. Синонімічний ряд. 4. Антонімія. Типи антонімів.	2	Навести приклади міжмовних омонімів.	4
Тема 2.3. Лексико-семантична система мови 1. Поняття лексико-семантичної системи. 2. Парадигматичні й синтагматичні відношення. 3. Словниковий склад мови.		**Тема 2.3. Лексико-семантична система мови** 1. Поняття лексико-семантичної системи. 2. Парадигматичні й синтагматичні відношення. 3. Словниковий склад мови.		Навести приклади екзотизмів і жаргонізмів.	2
Тема 2.4. Історичні зміни словникового складу мови 1. Архаїзми. Власне архаїзми (лексичні, семантичні) й історизми. 2. Неологізми: лексичні й семантичні.	2	**Тема 2.4. Історичні зміни словникового складу мови** 1. Архаїзми. Власне архаїзми (лексичні, семантичні) й історизми. 2. Неологізми: лексичні й семантичні.	2	Дібрати синонімічні лексеми до архаїзмів: аз, ректи, глава, глас, зигзиця, боян, єсть, врата, перст, десниця,	4

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Авторські неологізми. 3. Запозичення. Лексичні запозичення й кальки. 4. Інтернаціоналізми.		Авторські неологізми. 3. Запозичення. Лексичні запозичення й кальки. 4. Інтернаціоналізми.		уста, ланіти, длань, марець, дзиґар, правотар, буй, ґудець, вельми.	
Тема 2.5. Фразеологія. Лексикографія 1. Поняття фразеології. Класифікація фразеологізмів. 2. Лексикографія як наука. Теоретична й практична лексикографія. 3. Енциклопедичні словники. 4. Типи лінгвістичних словників.		**Тема 2.5. Фразеологія. Лексикографія** 1. Поняття фразеології. Класифікація фразеологізмів. 2. Лексикографія як наука. Теоретична й практична лексикографія. 3. Енциклопедичні словники. 4. Типи лінгвістичних словників.	2	Навести приклади фразеологічних одиниць різного походження.	4
Тема 2.6. Граматика. Морфема й словоформа 1. Предмет граматики. Розділи граматики. 2. Граматичне значення. 3. Граматичні категорії. 4. Лексико-граматичні розряди (категорії). 5. Поняття морфеми. Види морфем.		**Тема 2.6. Граматика. Морфема й словоформа** 1. Предмет граматики. Розділи граматики. 2. Граматичне значення. 3. Граматичні категорії. 4. Лексико-граматичні розряди (категорії). 5. Поняття морфеми. Види морфем.	2	Визначити граматичні категорії: дошка, клас, небо; весна, весни, весні; книга, книги; мудрий, мудріший, наймудріший; читаю, читав, читатиму; писати, написати; робітники будують дім,	2

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Морфеміка як розділ мовознавства. 6. Граматична форма слова.		Морфеміка як розділ мовознавства. 6. Граматична форма слова.		дім будується робітниками; пишу, писав би, пиши!; малюю, малюєш, малює.	
Тема 2.7. Способи вираження граматичних значень 1. Синтетичні способи вираження граматичних значень. 2. Аналітичні способи вираження граматичних значень. 3. Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень.	2	**Тема 2.7. Способи вираження граматичних значень** 1. Синтетичні способи вираження граматичних значень. 2. Аналітичні способи вираження граматичних значень. 3. Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень.	2	Пояснити способи вираження граматичних значень: поле, у полі, на полях; принциповий, більш принциповий, найбільш принциповий; читаю, буду читати, читай!; рись-самець, рись-самка; ходив, ходив би; веселий настрій викликає сміх, сміх викликає веселий настрій; він зробив, він зробив?; Ці слова, до речі, викликають сумнів. Ці слова сказані до речі.	2

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Тема 2.8. Словосполучення й речення 1. Поняття словосполучення. Типи словосполучень. 2. Типи синтаксичних зв'язків. 3. Речення та його ознаки. 4. Актуальне членування речення.		**Тема 2.8. Словосполучення й речення** 1. Поняття словосполучення. Типи словосполучень. 2. Типи синтаксичних зв'язків. 3. Речення та його ознаки. 4. Актуальне членування речення.	2	Визначити типи синтаксичного зв'язку: весняний вітер, виконати завдання, діти співають, він відповідав, працювати швидко, зустрічати друзів, холодна вода, дати відповідь, готовий відповідати, уміння малювати, боятися грози, щирі вітання, вирішити негайно, дружня розмова, ліс стояв похмурий.	2
Тема 2.9. Типологічна класифікація мов 1. Поняття типологічної класифікації мов. 2. Ізолятивні (кореневі) мови. 3. Аглютинативні мови. 4. Інкорпоративні		**Тема 2.9. Типологічна класифікація мов** 1. Поняття типологічної класифікації мов. 2. Ізолятивні (кореневі) мови. 3. Аглютинативні мови. 4. Інкорпоративні		Визначити, до якого типу належать такі мови: турецька, українська, англійська, французька, казахська, польська, латинська,	2

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
(полісинтетичні) мови. 5. Флективні мови.		(полісинтетичні) мови. 5. Флективні мови. ПМР 2		японська, китайська, в'єтнамська, тибетська, малайська, грузинська, корейська, німецька.	
Усього	12		24		54

Таблиця 4. Тематичний план навчальної дисципліни для студентів заочної форми навчання

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Загальні питання мовознавства					
Тема 1.1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна 1. Предмет мовознавства. 2. Система мовознавчих дисциплін. 3. Зміст, основні завдання, проблематика курсу «Вступ до мовознавства». 4. Місце мовознавства в системі	2	**Тема 1.1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна** 1. Предмет мовознавства. 2. Система мовознавчих дисциплін. 3. Зміст, основні завдання, проблематика курсу «Вступ до мовознавства». 4. Місце мовознавства в системі		Підготувати повідомлення на теми: «Зв'язки мовознавства з суспільними та природничими науками», «Методики структурного методу».	4

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
наук. 5. Методи дослідження мови. 6. Методики реалізації структурного методу.		наук. 5. Методи дослідження мови. 6. Методики реалізації структурного методу.			
Тема 1.2. Природа, сутність, функції й будова мови 1. Природа й сутність мови. 2. Функції мови. 3. Мова й мислення. 4. Мова як знакова система. 5. Мова й мовлення.		**Тема 1.2. Природа, сутність, функції й будова мови** 1. Природа й сутність мови. 2. Функції мови. 3. Мова й мислення. 4. Мова як знакова система. 5. Мова й мовлення.		Довести, що мова є суспільним, а не біологічним чи психічним явищем. Обґрунтувати, які одиниці мови можна вважати знаком.	4
Тема 1.3. Походження й розвиток мови 1. Проблема походження мови. 2. Закономірності розвитку мов. 3. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури.		**Тема 1.3. Походження й розвиток мови** 1. Проблема походження мови. 2. Закономірності розвитку мов. 3. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури.		Навести гіпотези походження мови.	4
Тема 1.4. Мови світу, їх вивчення й генеалогічна класифікація 1. Загальна характеристика мов світу. 2. Порівняльне вивчення мов. 3. Генеалогічна		**Тема 1.4. Мови світу, їх вивчення й генеалогічна класифікація** 1. Загальна характеристика мов світу. 2. Порівняльне вивчення мов. 3. Генеалогічна		Підготувати презентацію мови (за вибором).	6

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
класифікація мов.		класифікація мов.			
Тема 1.5. Фонетика й графіка. Звуки мови, їх вивчення та класифікація 1. Фонетика як лінгвістична дисципліна. 2. Три аспекти вивчення звуків. 3. Класифікація голосних звуків. 4. Класифікація приголосних звуків.		**Тема 1.5. Фонетика й графіка. Звуки мови, їх вивчення та класифікація** 1. Фонетика як лінгвістична дисципліна. 2. Три аспекти вивчення звуків. 3. Класифікація голосних звуків. 4. Класифікація приголосних звуків.		Визначити, з якою акустичною властивістю пов'язано розрізнення таких пар слів: вікно – підвіконня; довкола – довкілля; кінь – кіннота; sheep (вівця) – ship (корабель); leap (стрибок) – lip (губа); seat (стілець) – sit (сидіти).	4
Тема 1.6. Фонетичні одиниці й засоби 1. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. 2. Склад. Теорії складу. Різновиди складів. 3. Наголос. Словесний, фразовий, логічний, емфатичний наголос. 4. Інтонація. Компоненти інтонації.		**Тема 1.6. Фонетичні одиниці й засоби** 1. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. 2. Склад. Теорії складу. Різновиди складів. 3. Наголос. Словесний, фразовий, логічний, емфатичний наголос. 4. Інтонація. Компоненти інтонації.		Придумати 5 речень із емфатичним наголосом, пояснити засіб його вираження.	4

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Тема 1.7. Фонетичні процеси 1. Різновиди звукових змін. Позиційні зміни звуків (редукція голосних, оглушення дзвінких приголосних, протеза). 2. Комбінаторні зміни звуків: акомодація, асиміляція. 3. Дисиміляція, діереза. 4. Епентеза, метатеза. 5. Субституція звуків.	2	**Тема 1.7. Фонетичні процеси** 1. Різновиди звукових змін. Позиційні зміни звуків (редукція голосних, оглушення дзвінких приголосних, протеза). 2. Комбінаторні зміни звуків: акомодація, асиміляція. 3. Дисиміляція, діереза. 4. Епентеза, метатеза. 5. Субституція звуків.	2	Схарактеризувати комбінаторні зміни звуків у словах: просьба, вокзал, отже, з печі, нігті, розкіш, безшумно, у книжці, світ, цвях, чесний, срібло, ведмідь, верблюд, тижня.	6
Тема 1.8. Орфоепія. Транскрипція й транслітерація 1. Орфоепія. Орфоепічні норми. 2. Транскрипція. Фонетична транскрипція. 3. Фонематична транскрипція. 4. Транслітерація.		**Тема 1.8. Орфоепія. Транскрипція й транслітерація** 1. Орфоепія. Орфоепічні норми. 2. Транскрипція. Фонетична транскрипція. 3. Фонематична транскрипція. 4. Транслітерація.		Записати слова фонетичною транскрипцією: навчається, користується, вітчизна, український, багатство, принісши, ручці, зважся, книжці, умиваєшся, квітчати, зшити, навесні.	4

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Тема 1.9. Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків 1. Поняття фонеми. 2. Відмінність між фонемою й звуком. 3. Диференційні й інтегральні ознаки фонем. 4. Позиції фонем. Варіанти й варіації фонем. 5. Фонологічна система.		**Тема 1.9. Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків** 1. Поняття фонеми. 2. Відмінність між фонемою й звуком. 3. Диференційні й інтегральні ознаки фонем. 4. Позиції фонем. Варіанти й варіації фонем. 5. Фонологічна система.		Визначити, за якими ознаками протиставлені фонеми: укр.: <о> – <е>, <о> – <і>, <б> – <н>, <з> – <к>, <дж> – <ч>; англ.: <i:> – <u>, < æ]> – < ɔ:>, <s> – <p>, < ð> – <d>, < θ > – <z>.	4
Тема 1.10. Письмо. Графіка. Орфографія 1. Передумови виникнення письма. 2. Етапи й форми розвитку графічного письма. 3. Графіка. Співвідношення букв і звуків. 4. Орфографія. Принципи орфографії.		**Тема 1.10. Письмо. Графіка. Орфографія** 1. Передумови виникнення письма. 2. Етапи й форми розвитку графічного письма. 3. Графіка. Співвідношення букв і звуків. 4. Орфографія. Принципи орфографії. ПМР 1		Визначити, за яким принципом орфографії пишуться подані слова: сфотографувати, сказати, обласний, серце, щасливий, празький, гарячий, чорний.	4
Модуль 2. Структурні рівні й одиниці мови					
Тема 2.1. Слово та його значення 1. Лексикологія. Розділи лексикології.		**Тема 2.1. Слово та його значення** 1. Лексикологія. Розділи лексикології.		Проілюструвати вільні і зв’язані значення слів конкретними	4

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
2. Слово як одиниця мови. 3. Значення слова.		2. Слово як одиниця мови. 3. Значення слова.		прикладами.	
Тема 2.2. Лексико-семантичні категорії 1. Полісемія як лексико-семантична категорія. 2. Типи перенесення. Омонімія. Різновиди омонімів. Міжмовні омоніми. 3. Синонімія. Типи синонімів. Синонімічний ряд. 4. Антонімія. Типи антонімів.		**Тема 2.2. Лексико-семантичні категорії** 1. Полісемія як лексико-семантична категорія. 2. Типи перенесення. Омонімія. Різновиди омонімів. Міжмовні омоніми. 3. Синонімія. Типи синонімів. Синонімічний ряд. 4. Антонімія. Типи антонімів.		Навести приклади міжмовних омонімів.	6
Тема 2.3. Лексико-семантична система мови 1. Поняття лексико-семантичної системи. 2. Парадигматичні й синтагматичні відношення. 3. Словниковий склад мови.		**Тема 2.3. Лексико-семантична система мови** 1. Поняття лексико-семантичної системи. 2. Парадигматичні й синтагматичні відношення. 3. Словниковий склад мови.		Навести приклади екзотизмів і жаргонізмів.	4
Тема 2.4. Історичні зміни словникового складу мови 1. Архаїзми. Власне архаїзми (лексичні, семантичні) й історизми. 2. Неологізми: лексичні й семантичні.		**Тема 2.4. Історичні зміни словникового складу мови** 1. Архаїзми. Власне архаїзми (лексичні, семантичні) й історизми. 2. Неологізми: лексичні й семантичні.		Дібрати синонімічні лексеми до архаїзмів: аз, ректи, глава, глас, зигзиця, боян, єсть, врата, перст, десниця,	4

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Авторські неологізми. 3. Запозичення. Лексичні запозичення й кальки. 4. Інтернаціоналізми.		Авторські неологізми. 3. Запозичення. Лексичні запозичення й кальки. 4. Інтернаціоналізми.		уста, ланіти, длань, марець, дзиґар, правотар, буй, ґудець, вельми.	
Тема 2.5. Фразеологія. Лексикографія 1. Поняття фразеології. Класифікація фразеологізмів. 2. Лексикографія як наука. Теоретична й практична лексикографія. 3. Енциклопедичні словники. 4. Типи лінгвістичних словників.		**Тема 2.5. Фразеологія. Лексикографія** 1. Поняття фразеології. Класифікація фразеологізмів. 2. Лексикографія як наука. Теоретична й практична лексикографія. 3. Енциклопедичні словники. 4. Типи лінгвістичних словників.		Навести приклади фразеологічних одиниць різного походження.	6
Тема 2.6. Граматика. Морфема й словоформа 1. Предмет граматики. Розділи граматики. 2. Граматичне значення. 3. Граматичні категорії. 4. Лексико-граматичні розряди (категорії). 5. Поняття морфеми. Види морфем.		**Тема 2.6. Граматика. Морфема й словоформа** 1. Предмет граматики. Розділи граматики. 2. Граматичне значення. 3. Граматичні категорії. 4. Лексико-граматичні розряди (категорії). 5. Поняття морфеми. Види морфем.		Визначити граматичні категорії: дошка, клас, небо; весна, весни, весні; книга, книги; мудрий, мудріший, наймудріший; читаю, читав, читатиму; писати, написати; робітники будують дім,	4

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Морфеміка як розділ мовознавства. 6. Граматична форма слова.		Морфеміка як розділ мовознавства. 6. Граматична форма слова.		дім будується робітниками; пишу, писав би, пиши!; малюю, малюєш, малює.	
Тема 2.7. Способи вираження граматичних значень 1. Синтетичні способи вираження граматичних значень. 2. Аналітичні способи вираження граматичних значень. 3. Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень.		**Тема 2.7. Способи вираження граматичних значень** 1. Синтетичні способи вираження граматичних значень. 2. Аналітичні способи вираження граматичних значень. 3. Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень.		Пояснити способи вираження граматичних значень: поле, у полі, на полях; принциповий, більш принциповий, найбільш принциповий; читаю, буду читати, читай!; рись-самець, рись-самка; ходив, ходив би; веселий настрій викликає сміх, сміх викликає веселий настрій; він зробив, він зробив?; Ці слова, до речі, викликають сумнів. Ці слова сказані до речі.	4

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Тема 2.8. Словосполучення й речення 1. Поняття словосполучення. Типи словосполучень. 2. Типи синтаксичних зв'язків. 3. Речення та його ознаки. 4. Актуальне членування речення.		**Тема 2.8. Словосполучення й речення** 1. Поняття словосполучення. Типи словосполучень. 2. Типи синтаксичних зв'язків. 3. Речення та його ознаки. 4. Актуальне членування речення.		Визначити типи синтаксичного зв'язку: весняний вітер, виконати завдання, діти співають, він відповідав, працювати швидко, зустрічати друзів, холодна вода, дати відповідь, готовий відповідати, уміння малювати, боятися грози, щирі вітання, вирішити негайно, дружня розмова, ліс стояв похмурий.	4
Тема 2.9. Типологічна класифікація мов 1. Поняття типологічної класифікації мов. 2. Ізолятивні (кореневі) мови. 3. Аглютинативні мови. 4. Інкорпоративні		**Тема 2.9. Типологічна класифікація мов** 1. Поняття типологічної класифікації мов. 2. Ізолятивні (кореневі) мови. 3. Аглютинативні мови. 4. Інкорпоративні		Визначити, до якого типу належать такі мови: турецька, українська, англійська, французька, казахська, польська, латинська,	4

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
(полісинтетичні) мови. 5. Флективні мови.		(полісинтетичні) мови. 5. Флективні мови. ПМР 2		японська, китайська, в'єтнамська, тибетська, малайська, грузинська, корейська, німецька.	
Усього	4		2		84

Розділ 5. Система оцінювання знань студентів

Таблиця 5.1. Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1.1-1.10): виконання навчальних завдань, обговорення матеріалу занять, виконання завдань самостійної роботи (24 бали), поточна модульна робота (6 балів).	30
Модуль 2 (теми 2.1-2.9): виконання навчальних завдань, обговорення матеріалу занять, виконання завдань самостійної роботи (24 бали), поточна модульна робота (6 балів).	30
Підсумковий контроль – екзамен	40
Разом	100

Таблиця 5.2. – Система нарахування додаткових балів за видами робіт з вивчення навчальної дисципліни

Форма роботи	Вид роботи	Бали
Науково-дослідна	Участь у студентських наукових конференціях	10

За додаткові види навчальних робіт студент може отримати не більше 10 балів. Додаткові бали додаються до загальної підсумкової оцінки за вивчення

навчальної дисципліни, але загальна підсумкова оцінка не може перевищувати 100 балів.

Таблиця 5.3. Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	**Оцінка за національною шкалою**
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розділ 6. Інформаційні джерела

Основні

1. Безгодова Н. С. Практикум зі вступу до мовознавства : навч.-метод. посіб. для студентів філологічних. спеціальностей закладів вищої освіти. Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 129 с.
2. Варга Н. І., Зикань Х. І., Берта Е. Т. Вступ до мовознавства : навч.-метод. посіб. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2023. 168 с.
3. Вступ до мовознавства : навч. посіб. для студентів 1-го курсу денної форми навчання спеціальності 035 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська ; уклад. Ю. С. Анцибор, І. М. Варава, Т. В. Михайлова, В. О. Остапченко, Л. В. Шумейко. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 212 с.
4. Вступ до мовознавства : підруч. / [І. О. Голубовська, С. М. Лучканин, В. Ф. Чемес та ін.]; за ред. І. О. Голубовської. Київ : ВЦ «Академія», 2016. 320 с.
5. Вступ до мовознавства та літературознавства : методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з дисципліни «Вступ до мовознавства та літературознавства» спеціальності 035 «Філологія» / Укладач С. Д. Карпенко. Біла Церква : БНАУ, 2023. 82 с.
6. Кійко Ю. Є., Агапій А. П., Мельник Ю. Й. Вступ до мовознавства : практикум. Чернівці : Чернівецький ун-т, 2021. 176 с.

7. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підруч. 3-тє вид. Київ : ВЦ «Академія», 2014. 368 с.

8. Миголинець О. Ф. Вступ до мовознавства : практичні завдання для студентів філологічного факультету. Ужгород, 2022. 76 с.

9. Назаренко О. М. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Одеса : Фенікс, 2021. 190 с.

Додаткові

1. Бобух Н. М. Фраземи з антонімічними компонентами (на матеріалі поетичних текстів). *Лінгвістика*. 2021. № 2 (44). С. 77–84.

2. Бобух Н. М. Лексичні опозиції в поетичному ідіолекті В. Базилевського. *Лінгвістика*. 2022. № 1 (45). С. 54–62.

3. Бобух Н. «Ненависть і любов – неначе крила**…**» (опозиції в поетичному словнику Дмитра Павличка). *Культура слова.* 2023. № 98. С. 7–15.

4. Вступ до мовознавства : інструктивно-методичні матеріали / Укладач А. В. Зорницький. Житомир, 2022. 20 с.

5. Колода Д. В. Методичні рекомендації до курсу «Вступ до філологічних студій (мовознавство)» для студентів факультету іноземної філології (спеціальність 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023. 60 с.

6. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. 3-тє вид., доп. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 464 с.

7. Ревуцька С. К., Удовіченко Г. М. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Загальне мовознавство», ступінь «магістр». Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2023. 43 с.

8. Ревуцька С. К., Удовіченко Г. М., Зінченко В. М. Курс лекцій з дисципліни «Загальне мовознавство», ступінь магістр. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2023. 153 с.

9. Монжалєй Т. К. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2020. 183 с.

Електронні ресурси

- www.litopys.org.ua
- www.mova.info
- www.pravopys.net

Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни

1. Дистанційний курс «Вступ до мовознавства», який розміщено в програмній оболонці Moodle на платформі Центру дистанційного навчання ПУЕТ.
2. Мультимедійні презентації лекцій у програмі Power Point.